

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 16 luvun muuttamisesta (HE 71/2025 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- hallintovaliokunta HaVL 20/2025 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 3/2026 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Julia Höyhtyä, oikeusministeriö
- kärjätuomari Petteri Plosila, Helsingin kärjäoikeus
- syyttäjälitarkastaja Jenni Korvenmaa, Syyttäjälaitos
- poliisitarkastaja Olga Larinkari, Poliisihallitus
- pelastuspäällikkö Seppo Uusinarkaus, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
- asianajaja Antti Riihelä, Suomen Asianajajat
- professori Sakari Melander
- apulaisprofessori Tatu Hyttinen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- Tuomioistuinvirasto
- Rikosseuraamuslaitos
- Suomen Ensihoitoalan Liitto ry
- Suomen pelastusalan ammattilaiset SPAL ry
- Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunnan mietintö LaVM 2/2026 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia. Lakiin lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskeva rangaistussäännös. Rangaistavaa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisena olisi poliisin, ensihoidon tai pelastustoiminnan henkilökuntaa kohtaan kohdistuva väkivalta ja uhkaaminen sekä näiden toimijoiden välineistöön ja ajoneuvoihin kohdistuvat teot, kuten anastaminen. Rikoksesta tuomittaisiin vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

Lisäksi lisättäisiin poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamista koskeva rangaistussäännös. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaaminen olisi poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista lievempi tekemuoto. Rikoksesta tuomittaisiin sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tavoitteena on vahvistaa poliisi-, pelastus- ja ensihoitotoiminnassa työskentelevien henkilöiden rikosoikeudellista suojaa ja turvata yleisesti yhteiskunnallisesti tärkeän toiminnan eli tässä yhteydessä poliisi- ja hälytystoiminnan häiriötöntä hoitamista.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 01.01.2026.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan, että rikoslain rikoksia viranomaisia vastaan koskevaan 16 lukuun lisätään uusi 3 a §, jossa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen määritellään rikokseksi. Säännöksen 1 momentin mukaan se, joka estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa poliisiin taikka pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvaa kohtaan tai anastamalla poliisiin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaista välineistöä, merkittävästi vahingoittamalla sellaista kulkuneuvoa tai välineistöä taikka estämällä sellaisen kulkuneuvon tai välineistön käytön, on tuomittava poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi. Ehdotetun säännöksen 2 momentin mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomitaan myös se, joka menettelee 1 momentissa tarkoitettulla tavalla sitä kohtaan, joka poliisi-, pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvan henkilön pyynnöstä tai suostumuksella avustaa poliisi- tai hälytystoiminnassa.

Lisäksi ehdotetaan, että 16 lukuun lisätään uusi 3 b §, jonka mukaan, jos poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen, huomioon ottaen väkivallan tai uhkauksen vähäisyys taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty, rikoksentekijä on tuomittava poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti muulla kuin 3 a §:ssä tarkoitettulla tavalla estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa.

Valiokunnan mietintö LaVM 2/2026 vp

Ehdotettujen lainmuutosten tavoitteena on esityksen perustelujen (HE, s. 25) mukaan yhteiskunnallisesti tärkeiden toimijoiden, eli tässä yhteydessä poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon, häiriöttömän toiminnan suojaaminen. Tavoitteena on taata tällaiseen toimintaan osallistuville henkilöille rikoslaissa riittävä suoja.

Esityksen mukaisilla poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista ja haittaamista koskevilla uusilla säännöksillä pyritään esityksen perustelujen (HE, s. 25) mukaan tehostamaan yhteiskunnan reagointia poliisi- ja hälytystoiminnan henkilöstöön kohdistuneen väkivallan ja sillä uhkailun varalta sekä vahvistamaan näin poliisi- ja hälytystoiminnassa työskentelevien henkilöiden rikosoikeudellista suojaa. Esityksessä (HE, s. 19) tuodaan esiin, että esimerkiksi ensihoitotehtävissä ei tyypillisesti käytetä julkista valtaa. Uudet poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista ja haittaamista koskevat säännökset eivät pidä sisällään kriteeriä siitä, että teko kohdistuu julkisen vallan käyttöön liittyvään virkatoimeen. Uudet säännökset laajentavat näin ollen säännöksen soveltamisalaa kuuluvien henkilöryhmien rikosoikeudellista suojaa. Rikoslain 16 lukuun lisättävien säännösten tavoitteena on taata erityinen suoja poliisi- ja hälytystoiminnassa työskenteleville henkilöille väkivallan ja sen uhan varalta myös niissä tapauksissa, joissa tehtäviä ei hoideta virkasuhteessa tai siihen rinnastettavassa asemassa, sekä silloin, kun teon kohteena olevaan toimeen ei liity julkisen vallan käyttöä.

Ehdotetuilla uusilla säännöksillä pyritään esityksen perustelujen (HE, s. 25) mukaan lisäksi painottamaan yhteiskunnallisesti merkittävien toimintojen, eli tässä yhteydessä poliisin, pelastustoimen ja ensihoidon, kulkuneuvoihin ja välineistöön kohdistuvien tekojen moitittavuutta. Tavoitteena on turvata toiminnan häiriötön hoitaminen suojaamalla näiden toimijoiden tehtävien edellyttämää omaisuutta.

Perustuslakivaliokunta on antanut esityksestä lausunnon PeVL 3/2026 vp. Perustuslakivaliokunnan mukaan lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisympäristössä. Myös hallintovaliokunta on antanut esityksestä lausunnon HaVL 20/2025 vp. Lausunnossaan hallintovaliokunta toteaa pitävänsä tärkeänä, että ehdotetuilla säännöksillä tehostetaan yhteiskunnan reagointia poliisi- ja hälytystoiminnan henkilöstöön kohdistuvaan väkivaltaan ja sillä uhkaamiseen.

Lakivaliokunta pitää esityksen tavoitteita perusteltuina. Kuten esityksen perusteluissa (HE, s. 26) on tuotu esiin, on ehdotetussa säännöksessä kriminalisoitava toiminta kuitenkin pääosin jo rangaistavaa rikoslain 16 luvun perusteella sekä rikoslain yleisten rangaistussäännösten perusteella esimerkiksi pahoinpitelynä, laittomana uhkauksena, vahingontekona, varkautena, moottorikulkuneuvon käyttövarkautena, ryöstönä ja tuhotyönä. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo tästä huolimatta olevan selvää, että yhteiskunnan kannalta tärkeän viranomaistoiminnan suojaaminen on sellainen painava yhteiskunnallinen tarve, joka voi perustella asiaa koskevaa erityistä rikosoikeudellista lainsäädäntöä (ks. myös PeVL 3/2026 vp, s. 2—3). Vaikka ehdotettujen uusien rikostunnusmerkistöjen säätämisen taustalla oleva yhteiskunnallinen tarve ei ole täysin ilmeinen, voidaan sääntelyn taustalla olevaa pyrkimystä oikeustilan selkeyttämiseen ja moitittavuuden korostamiseen erilliskriminalisoinnein pitää perusteltuna.

Valiokunnan mietintö LaVM 2/2026 vp

Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esityksen sisältämän lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomioin.

Rikosoikeudellinen laillisuusperiaate

Esityksessä ehdotetun 16 luvun 3 b §:n 2 momentin mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti muulla kuin 3 a §:ssä tarkoitettulla tavalla estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Säännös on muotoilultaan melko avoin. Myös perustuslakivaliokunta on esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 3/2026 vp, s. 3) kiinnittänyt tähän huomiota. Hallituksen esityksen perusteluissa (HE, s. 51) todetaan, että kyseeseen voisivat tulla varsin monenlaiset teot. Esimerkkeinä esitetään vastaan haraaminen, riuhtominen tai poliisi- tai hälytystoiminnan henkilökunnan vaatteisiin tarttuminen silloin, kun kyseessä ei ole nimenomainen väkivalta. Haittaamista voisi olla myös se, että henkilö menee hälytysajoneuvon eteen istumaan ja siten estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa.

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että säädettäväksi ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti muistuttaa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 23/1997 vp) säädettyä rikoslain 16 luvun 3 §:n haitantekoa virkamiehelle koskevaa kriminalisointia. Säännöksen mukaan haitantekona virkamiehelle pidetään sitä, kun joku käyttämättä väkivaltaa tai sen uhkaa oikeudettomasti estää tai yrittää estää julkisen vallan käyttöä sisältävän virkatoimen suorittamista tai vaikeuttaa sitä. Nyt säädettäväksi ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti ei perustuslakivaliokunnan mielestä vaikuta tarkkarajaisuuden tai täsmällisyyden näkökulmasta sen ongelmallisemmalla kuin kyseinen säännös. Ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti ei perustuslakivaliokunnan mukaan muodostu säätämisyjärjestykseen vaikuttavalla tavoin ongelmalliseksi perustuslain 8 §:n kannalta. Tavallisen kansalaisen näkökulmasta sääntely muodostuu kuitenkin varsin vaikeaselkoiseksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan lakivaliokunnan on syytä pyrkiä edelleen lisäämään sääntelyn täsmällisyyttä ja selkeyttä esimerkiksi täydentämällä säännöstä avoimella esimerkkiluettelolla tekotavoista.

Saamansa selvityksen sekä myös perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetun perustella lakivaliokunta katsoo, että ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentin säännös ei vaikuta täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta sen ongelmallisemmalla kuin voimassa olevan haitantekoa virkamiehelle koskeva rikoslain 16 luvun 3 §:n säännös. Saadun selvityksen valossa lakivaliokunta katsoo myös, että perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetty esimerkki sääntelyn täsmentämisestä avoimella esimerkkiluettelolla tekotavoista olisi vaikeasti toteutettavissa. Valiokunta katsoo, että esimerkkiluettelo ei sellaisenaan luontevasti sovi rikoslain 16 luvun ja ehdotetun sääntelyn systematiikkaan. Riittävän täsmällisen esimerkkiluettelon laatiminen olisi lainsäädäntöteknisesti haastavaa ottaen huomioon myös tunnusmerkistöä jo rajaavat edellytykset siitä, että teon tulee olla oikeudeton ja estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Edellä selostetun sekä saadun selvityksen valossa lakivaliokunta katsoo, että esityksessä ehdotetun sääntelyn täsmentäminen avoimella esimerkkiluettelolla ei olisi sääntelyteknisesti tarkoituksenmukaista. Valiokunta katsoo, että ehdotettu rikoslain 16 luvun 3 b §:n 2 momentti on hyväksyttävissä esityksessä ehdotetussa

Valiokunnan mietintö LaVM 2/2026 vp

muodossa. Valiokunta korostaa myös jäljempänä todetuin tavoin keskeistä olevan se, että ehdotettua sääntelyä tulkittaessa tulee ottaa huomioon perusoikeudet ja relevantti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytäntö erityisesti kokoontumisvapauden osalta.

Kokoontumisvapaus

Ehdotettua sääntelyä on esityksen perusteluissa arvioitu myös suhteessa perustuslain 12 §:ssä turvattuun sananvapauteen ja 13 §:ssä turvattuun kokoontumisvapauteen. Esityksen perustelujen (HE, s. 51) mukaan esitetyillä säännöksillä ei ole tarkoitus puuttua asiallisesti rauhanomaiseen ja väkivallattomaan kansalaisaktivismiin. Lisäksi esityksessä (HE, s. 48) on todettu, että ehdotettu säännös ei muuta oikeudellista arviointia mielenosoitusten ja vastaavien kokoontumisten osalta eikä vähennä kansalaisten oikeuksia tai lisää viranomaisten toimivaltuuksia. Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena ei esityksen perustelujen (HE, s. 48) mukaan ole rajoittaa perustuslain mukaista sananvapautta ja kokoontumisvapautta tai puuttua näin kokoontumislain mukaisesti asianmukaisesti järjestettyihin kokoontumisiin, kuten mielenosoituksiin.

Lakivaliokunta korostaa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 3/2026 vp, s. 4) todettua vastaavasti edellä mainittujen perustelulausumien merkitystä ehdotetun sääntelyn kannalta. Lisäksi lakivaliokunta kiinnittää perustuslakivaliokunnan tavoin tältä osin huomiota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytäntöön erityisesti kokoontumisvapauden osalta.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että muun muassa väkivalta, sillä uhkaaminen, virkamiehen vastustaminen ja haitanteko virkamiehelle sekä erinäiset omaisuuteen kohdistuvat teot, kuten anastaminen ja vahingonteko, ovat tekoja, jotka ovat jo nykyisellään rangaistavia rikoslain mukaisesti. Esityksessä ehdotettu poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskeva 3 a §:n säännös voi soveltua myös silloin, kun joku estää toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaisen välineistön käytön. Käytön estämisestä voi olla kyse, kun henkilö pysäköi autonsa kulkuneuvon, kuten poliisiauton tai ambulanssin, tielle esteeksi tai tällaisen kulkuneuvon kulkeminen estetään ihmismuurilla, piikkimatolla taikka kaadetulla puulla (ks. HE, s. 47). Tällaisen toiminnan tulee kuitenkin esityksen mukaan aina estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Teko edellyttää tahallisuutta. Lakivaliokunta katsoo, että säännös on tältäkin osin rajattu koskemaan moitittavuudeltaan vakavia tekoja.

Ehdotetun 3 b §:n 2 momentin mukaisesta haittaamisesta voi puolestaan esityksen perusteluiden (HE, s. 51) mukaan olla kyse esimerkiksi silloin, kun henkilö menee hälytysajoneuvon eteen istumaan ja toiminnallaan estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Lakivaliokunta katsoo, että edellytykset teon tahallisuudesta, oikeudettomuudesta sekä siitä, että teon tulee estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa, ovat keskeisiä, koska ne määrittävät osaltaan teon moitittavuutta ja varmistamistavat, että ehdotettujen säännösten soveltamiskynnys pysyy riittävän korkeana. Valiokunta korostaa, että esityksessä ehdotettua sääntelyä tulee tulkita perusoikeudet huomioiden.

Valiokunnan mietintö LaVM 2/2026 vp

Taloudelliset vaikutukset

Esityksessä on arvoitu sen taloudellisia vaikutuksia (HE, s. 26—28). Esityksessä arvioidaan, että poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista koskeva ehdotus lisää jossain määrin käsiteltäväksi tulevia tapauksia esitutkinnassa, syyttäjällä ja tuomioistuimissa. Esityksessä arvioidaan, että ehdotuksesta seuraavat mahdolliset vaikutukset vankilukuun olisivat vähäisiä.

Se, että rangaistussäännöksessä kuvattu toiminta on jo suurelta osin rangaistavaa muiden rikoslain säännösten mukaisesti, vähentää esityksen taloudellisten vaikutusten laajuutta. Vaikutusten osalta esityksessä on katsottu, että tapausmäärien ja siten kustannusten mahdollista kasvua on vaikea arvioida, mutta kustannusten kasvua ei ole tämän esityksen osalta arvioitu erityisen merkittäväksi. Lisäksi esityksessä tuodaan esiin, että tällä hallituskaudella on ankaroitettu rangaistuksia useilla muutoksilla ja näistä uudistuksista seuraa viranomaisille yhteisvaikutuksia, joiden laajuutta on haastavaa arvioida tyhjentävästi. Lakivaliokunta korostaa, että kaikilla rikosprosessiketjun toimijoilla tulee olla riittävät resurssit lakisäätteisten tehtäviensä hoitamiseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Laki rikoslain 16 luvun muuttamisesta

16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan

3 a §. Poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttaminen. Pykälä sisältää uuden rangaistussäännöksen poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisesta tuomitaan se, joka estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa käyttämällä väkivaltaa tai uhkaamalla käyttää väkivaltaa poliisiin taikka pelastus- tai ensihoitotoiminnan henkilökuntaan kuuluvaa kohtaan tai anastamalla poliisiin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaista välineistöä, merkittävästi vahingoittamalla sellaista kulkuneuvoa tai välineistöä taikka estämällä sellaisen kulkuneuvon tai välineistön käytön.

Lakivaliokunta kiinnittää huomiota esityksen perusteluissa (HE, s. 46) todettuun seikkaan siitä, että olennainen vaikeutuminen ei edellytä estämisen tavoin sitä, että esimerkiksi hälytystehtävää tai muuta toimintaa ei voida saattaa loppuun. Väkivalta ja uhkaaminen yleensä ainakin olennaisesti vaikeuttavat toimintaa.

Ehdotetun säännöksen mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamista on myös poliisin, pelastustoimen tai ensihoidon toiminnassa käytettävän kulkuneuvon tai olennaisen välineistön anastaminen, merkittävä vahingoittaminen ja käytön estäminen, kun teko estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa. Olennaisella välineistöllä tarkoitetaan esityksen perustelujen mukaan (HE, s. 46) toiminnan kannalta merkityksellistä välineistöä, kuten aseita ja muita voimankäyttövälineitä, sammutusvälineitä tai lääkkeitä. Perustelujen mukaan säännöksessä tarkoitetaan myös poliisikoiria. Näin ollen esimerkiksi poliisikoirien tai -hevosten

Valiokunnan mietintö LaVM 2/2026 vp

merkittävä vahingoittaminen on säännöksen soveltamisedellytysten täytyessä rangaistavaa poliisi- tai hälytystoiminnan vaikeuttamisena.

3 b §. Poliisi- tai hälytystoiminnan haittaaminen. Pykälä sisältää uuden rangaistussäännöksen poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta. Pykälän 2 momentin mukaan poliisi- tai hälytystoiminnan haittaamisesta tuomitaan myös se, joka oikeudettomasti muulla kuin 3 a §:ssä tarkoitetulla tavalla estää tai olennaisesti vaikeuttaa poliisi- tai hälytystoimintaa.

Ehdotettu 2 momentin säännös on melko avoin. Edellä yleisperusteluissa selostetuista syistä valiokunta katsoo kuitenkin, että säännös on hyväksyttävissä. Yleisperusteluissa todetuista syistä valiokunta korostaa, että ehdotettua säännöstä tulkittaessa tulee ottaa huomioon perusoikeudet ja relevantti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkintakäytäntö erityisesti kokoontumisvapauden osalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 71/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 11.3.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Pekka Aittakumpu ps
jäsen Jessi Jokelainen vas
jäsen Aleksi Jänntti kok
jäsen Anette Karlsson sd
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Rami Lehtinen ps
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Susanne Päivärinta kok
jäsen Mika Riipi kesk
jäsen Joakim Vigelius ps
jäsen Juha Viitala sd
varajäsen Martin Paasi kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto